

2010:28

ANTIKVARISSK KONTROLLRAPPORT

Veckholms kyrka

INVÄNDIG RESTAURERING OCH ÄNDRING AV VECKHOLMS KYRKA, VECKHOLMS SN, ENKÖPINGS KN

UPPLANDSMUSEET

Per Lundgren 2010

Omslagsfotografi: långhuset mot väster efter avslutad restaurering

Foto: Per Lundgren, Upplandsmuseet 2010

Rapportens fotografier är tagna av Per Lundgren, Upplandsmuseet, om ej annat anges. Förkortningen "JD" står för Johan Dellbeck, Upplandsmuseet

Upplandsmuseets rapporter 2010:28

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet 2010

UPPLANDSMUSEET

Upplandsmuseet, Länsmuseum för Uppsala län

adress S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala telefon 018-16 91 00 telefax 018-69 25 09 hemsida www.uppmus.se postgiro 51 99 35-1 bankgiro 128-1245
org.nr 817600-7071

INNEHÅLL

Sammanfattning av utförda arbeten	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Bänkinredning	6
Värmesystem	6
Utförda åtgärder	7
Ombyggnad av långhusets bänkkvarter	7
Ombyggnad av södra korsarmen	16
Nytt värmesystem	23
El-teleanläggning	27
Predikstol	30
Kortrappa	33
Övrigt	36
Använda material	40
Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten	41
Iakttagelser av kulturhistoriskt intresse	42
Övriga handlingar med relevans för ärendet	46

Sammanfattning av utförda arbeten

Arbetena har huvudsakligen innefattat utbyte av värme- och elsystem samt ändringar och omDispositioneringar av bänkinredningen.

Administrativa uppgifter

Objekt	Veckholms kyrka
Socken	Veckholm
Kommun	Enköping
Byggherre	Enköpings kyrkliga samfällighet
Arbetshandlingar	Bygg: Björn Norman 2009-06-01 El: Conecta 2009-06-08 VVS: VVS-gruppen brandskydd: Briab 2009-12-10 larm: Protiva säkerhetsteknik 2010-05-17
Byggleddare	Bruno Dahlén, Oktobinn
Entreprenör	
Bygg	Elvbygg AB, Enköping
Snickerier	Enköpings snickeri AB, Enköping
Rör och luft	Lindevalls rör i Enköping AB
El	ETI El & Tele AB, Enköping
Asbestsanering	Carlsson & Stahre, Enköping
Målning, väggar, valv, sten	Husrestauratören Bygg & Måleri i Uppland AB ue plåt: Andréasons Plåtarbeten AB ue fönsterrenovering: Uppsala fönsterhantverk AB ue måleri: K Fredrikssons måleri AB ue stenläggning: SH Bygg AB
Antikvarisk kontrollant	Upplandsmuseet genom Johan Dellbeck och Per Lundgren
Byggnadstid	september 2009 – juni 2010
Antikvarisk slutbesiktning	2010-06-03
Länsstyrelsens tillståndsbeslut	433-12768-06 (byte av värmesystem) 433-1248-08 (invändiga förändringar) 433-12298-09 (nytt trägolv)

432-2228-10 (larminstallation)
433-784-10 (ny kortrappa)

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Bänkinredning

Delar av den fasta inredningen härrör från 1600-talet. Predikstolen utfördes enligt inskription 1640 och åtminstone trappbarriären byggdes om och målades 1740. Kyrkans slutna bänkinredning tycks härstamma från 1667. Enligt en bänkindelningsslängd 1717 hade kyrkan vid detta tillfälle 25 ”kvinnfolks-” och 20 ”manfolksbänkar”. 1926 skedde omfattande restaureringar av bänkinredningen. Sitsarna breddades och ryggarna lutades bakåt. Bänkarna, som var gulvita, målades om i en grönbå marmorering. Kyrkans herrskapsbänkar har daterats till 1600-talets första hälft.

Värmesystem

1930 installerades en anläggning för lågtrycksånga. Ett rum för värmepanna anordnades i källaren under sakristian. Rörledningarna innefattade omfattande ingrepp i kyrkans bänkinredning. 1957 byttes ångsystemet ut mot ett varmvattensystem med uppvärmning med en oljepanna.

Utförda åtgärder

Restaureringen har varit omfattande. Denna rapport tar främst upp åtgärder av antikvariskt intresse. En fullständig dokumentation finns genom de upprättade arbetshandlingarna, byggmötesprotokollen och entreprenörernas egen dokumentation.

Ombyggnad av långhusets bänkkvarter

Ombyggnaden av bänkkvarteren är den åtgärd som har haft störst inverkan på kyrkorummets utseende. Innan restaureringen var både långhuset och södra korsarmen täckta av en ganska tät bänkinredning. Bänkkvarteren längs norra långhusväggen avslutades med en herrskapsbänk från omkring mitten av 1600-talet, som stod i anslutning till predikstolen.

Vid restaureringen demonterades samtliga bänkar i långhuset liksom det underliggande plankgolvet. Bärlinorna och plankgolvet kasserades, efter bedömningen att det var för angripet av röta och svamp för att återanvändas, medan kvarterens tröskelstock kunde återanvändas. De gamla sitsarna och ryggarna magasineras. Längs ytterväggarna löpte en fästregel för bänkarna som demonterades och kasserades. Bröstningen, som var målad på putsen med en mahognyliknande oljefärg i ton med det inre av den gamla bänkinredningen, rengjordes, putsades om och kalkades.

Efter rivning av inredningen lades ett nytt golv med bärlinor och spontade granbräder för den nya bänkinredningen. Innan brädgolvet lades ut placerades rör till bänkvärmare och annat kablage mellan bärlinorna. På de ytor som inte skulle återföras med bänkinredning – längst åt väster och öster i det norra kvarteret – kompletterades golvet med nya kalkstensplattor. De nytilverkade bänkarna sattes på plats. De nya bänkarna ansluter inte till ytterväggarna utan avslutas med rektangulära genombrutna gavelstycken. Bänkarna målades med en rödaktig lasing med obränd Terra. Bänkarnas genombrutna gavlar åt ytterväggarna strålaserades med en grågrön ton. Insidan av gavlarna och luckorna målades i samma mahognyliknande färg som de tidigare haft. En insida av en bänkdörr i det norra kvarteret lämnades som den var. På denna dörr finns inskriptionen "1926" samt "1667".

De nya bänkarna skulle få en glesare placering än tidigare i de avkortade långhuskvarteren, och de gamla gavlarna breddades därför genom infällning av nytt trä. De gamla urtagen för gavlarna i tröskelstocken lagades i med trä. De modifierade gavlarna monterades sedan på tröskelstocken. Iläggningarna har målats i stänk-marmorering likt omgivande ytor.

Långhuskvarteren avslutas åt väster med låga skåp för förvaring och manövrering. Skåpen ansluter till de bakre bänkarnas ryggar.

2005 (JD). Långhuset mot öster innan restaureringen.

2005 (JD). Långhuset mot väster innan restaureringen.

2009-08-21 (JD). Södra långhuskvarteret efter demontering av bänkar och golv.

2009-08-21 (JD). Insidan av bänkgavlar och luckor i det södra långhuskvarteret under pågående demontering. Den gamla bänkinredningens ryggar och sitsar avtecknar sig som omålade partier på bänkgavlarna. Enligt uppgift breddades gav-larna i det södra kvarteret 1926, vilket man kan se spår av på bilden.

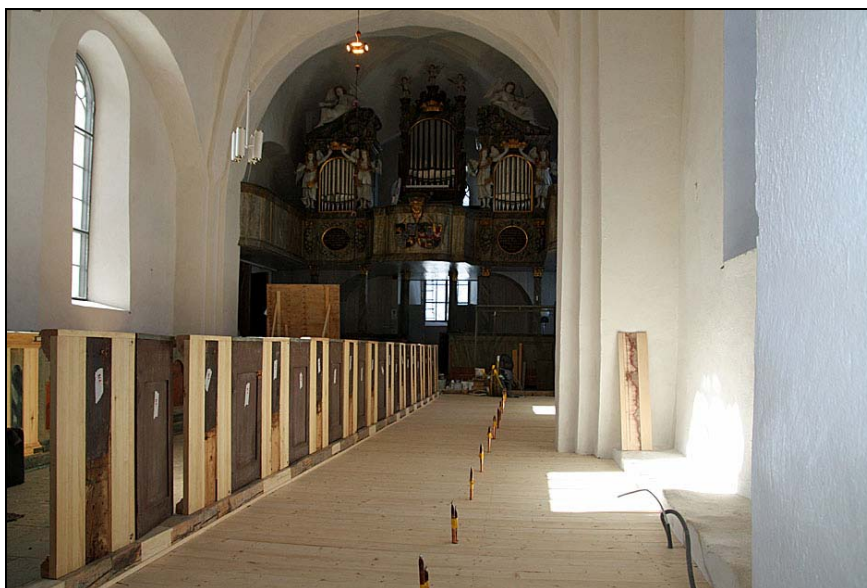
2009-08-31 (JD). Långhusets bänkinredning och golv har demonterats. Den gamla tröskelstocken, som återanvändes efter lagningar, ligger fortfarande på plats. Väggarnas bröstning är målad med oljefärg i samma färg som bänkinredningens insida.

2009-11-17. Putsning av södra långhusväggen. De gamla bänkarna gick ända fram till väggen, där de stöddes av en träregel som var spikad mot muren. Väggen var målad med en mahognyliktande oljefärg i ton med bänkarna.

2009-12-01. Det nya grangolvet i långhusets norra bänkkvarter har lagts klart. Den gamla tröskelstocken har bevarats. Väggens nederdel är nyputsad men ännu inte avfärgad.

2010-03-16. De breddade bänkgavlarna är uppsatta. De iskarvade styckena av gavlarna lyser trärena i kontrast till de gamla gavlarna och dörrarna. I trägolvet sticker kopparrör för bänkvärmarna upp.

2010-02-09. Det nya grangolvet i bänkkvarteren har lagts och ställningsbygge pågår.

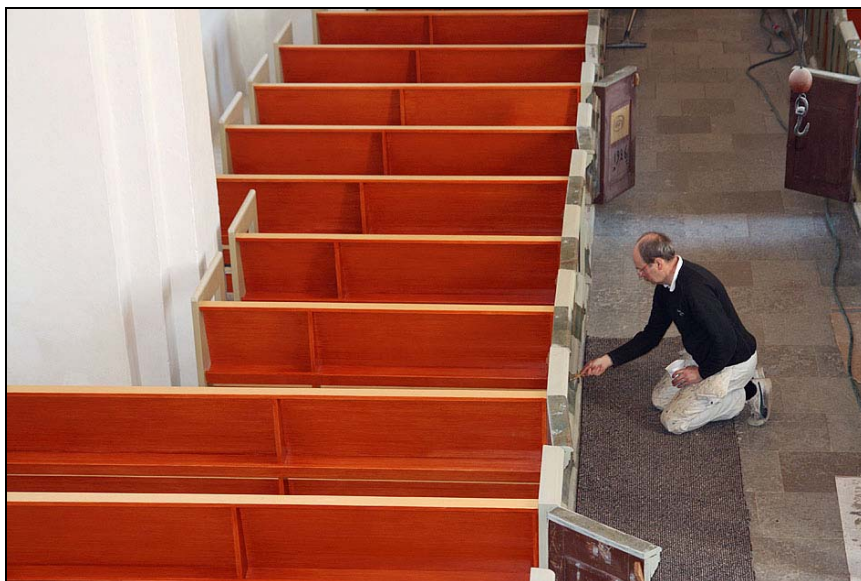
2010-03-16. De breddade bänkgavlarna har monterats på den ilagade tröskelstocken.

2010-03-16. De nya kyrkbänkarna inför montering. Bänkarna har grundmållats på snickeriet.

2010-04-13. Avslutningen åt öster på det norra långhuskvarteret. Bänkfronten är nytillverkad. Alla nya delar av inredningen är grundmållade men inte färdigstrukna.

2010-04-13. Cay Fredrikson målar på bänkgavlar i det norra långhuskvarteret.

2010-04-27. Långhusets bänkinredning är färdigställd bortsett från slutmålning.

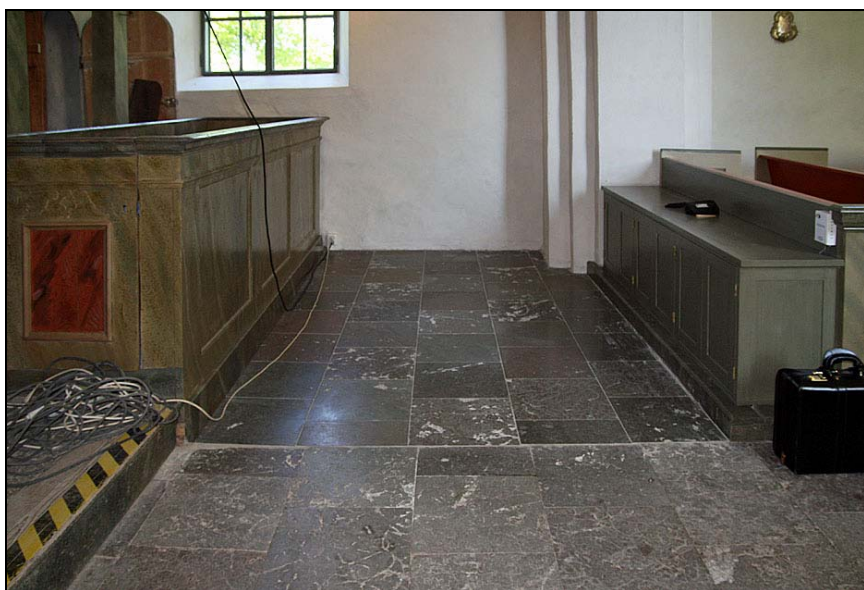
2010-06-03. Långhusets bänkinredning efter avslutad restaurering. Gavlarna har stänkmarmerats på liknande sätt som omgivande äldre målade ytor på gavlar och luckor.

2009-06-30 (JD). Det södra bänkkvarteret under läktaren innan restaurering.

2010-03-02. Fronten till norra bänkkvarteret under läktaren efter demontering av framförliggande bänkar och plankgolv.

2010-06-03. Frigjort utrymme mitt emot entrén från vapenhuset.

2010-06-03. Bänkkvarteret under norra delen av läktaren efter avslutad restaurering.

Ombyggnad av södra korsarmen

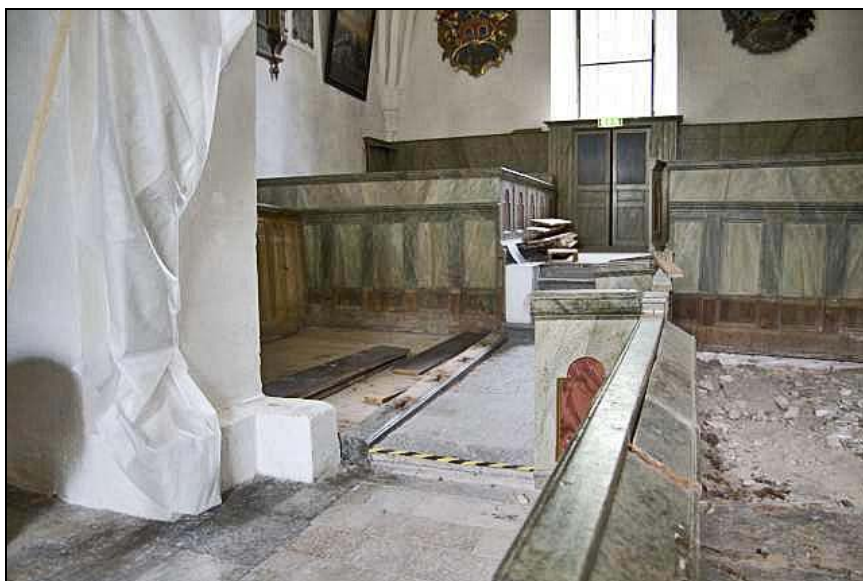
I den södra korsarmen togs samtliga bänkar i den lägre liggande, norra delen bort. Nya kalkstensgolv lades på de ytor där det tidigare funnits bänkkvarter. De exponerade fronterna som avslutar de södra delarna av korsarmens kvarter lagades i och de tidigare omålade delarna målades med en marmorering lik omgivande ytor. När dessa arbeten var färdigställda flyttades herrskapsbänken, som tidigare stått intill predikstolen, till en ny placering bakom en pelare i den nordöstra delen av det frigjorda området. Den tidigare omålade råytan, som stått mot predikstolen, målades med ett tunt lager linoljefärg. I korsarmens södra del demonterades bänkar och nya biutrymmen balkades av för städ och förråd.

2005 (JD). Södra korsarmen mot söder innan resaturering. Hela korsarmen är fylld med bänkinredning.

2005 (JD). Södra korsarmen mot norr innan resaturering.

2009-08-21 (JD). Södra korsarmen mot söder under demontering av bänkkvarter.

2009-08-21 (JD). Södra korsarmen mot söder under demontering av bänkkvarter.

2009-09-14 (JD). De nedre delen av den södra korsarmens östra kvarter efter demontering av bänkar. Tröskelstocken och bärlinorna magasineras.

2010-01-26. Bänkfronterna i den övre delen av södra korsarmen var skadade mot väggarna genom tidigare installationer. Fronterna var omålade där de nedre bänkarnas ryggar tidigare satt. Fronter och nedre bänkkvarter tycks alltså ha tillkommit vid ett och samma tillfälle. Östra bänkfronten.

2010-01-26. Västra bänkfronten i södra korsarmens övre del.

2010-04-13. Södra korsarmens bänkfront efter lagning och grundstrykning men innan färdigmålning.

2010-06-03. Södra korarmens bänkfronter mot korsmitten. Gränsen mellan de nymålade delarna och de tidigare måkade är knappt märkbar men syns vid noggrant påseende, i enlighet med den antikvariska avsikten.

2010-06-03. Herrskapsbänken på sin nya plats i södra korsarmen.

2010-06-03. Trappan mellan den övre och undre delen av södra korsarmen har målats och nödbelysning har monterats på muren vid sidan av trappstegen.

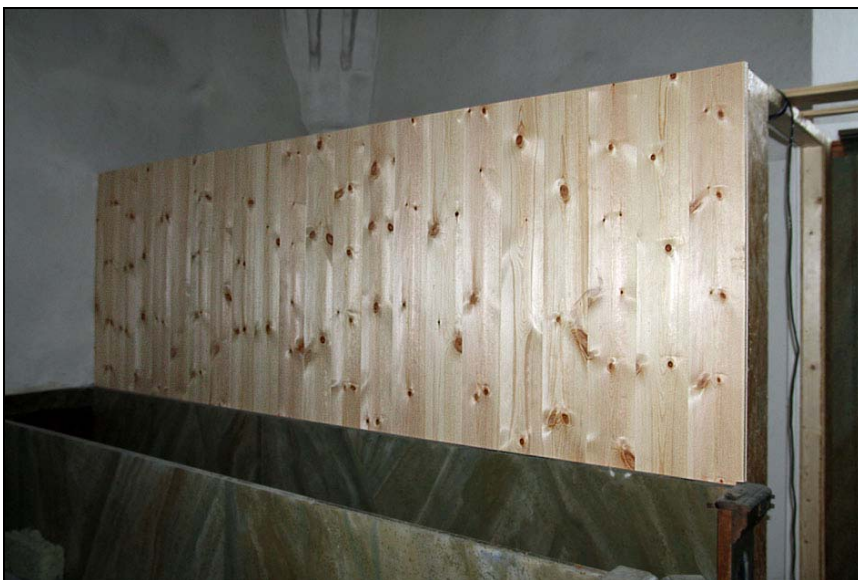
2010-06-03. Korsmitten efter avslutad restaurering.

2009-11-17. Det östra biutrymmet i södra korsarmen under uppförande. Utrymmet är försett med en golvbrunn med avloppsrör.

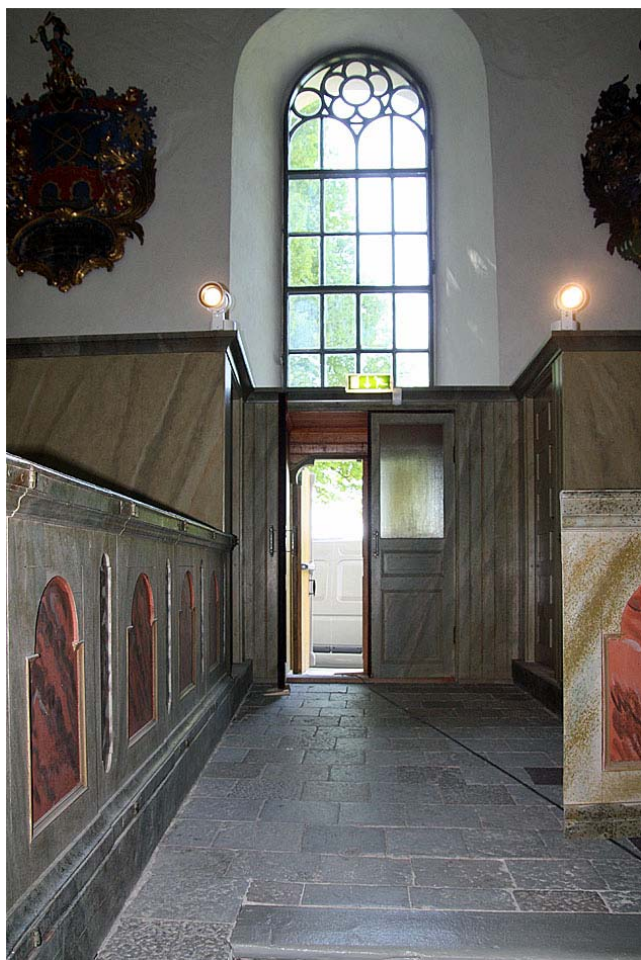
2009-12-01. Det västra biutrymmet i södra korsarmen under uppförande.

2010-01-26. De skivtäckta väggarna kläddes med hyvlad panel som senare målades.

2010-06-03. Det östra biutrymmet med färdigställd inredning.

2010-06-03. Södra korsarmen mot söder efter avslutad restaurering. Ovanför vindfånget har en vägledande utrymningsmarkering monterats. På de nya biutrymmenas krönlister har spotarmaturer satts upp. Belysningen var inte riktad vid fotograferingstillfället.

Nytt värmesystem

Kyrkans nya värmesystem får sin värme via en bergvärmeanläggning med värmepumpar och energibrunnar. Anläggningens utrustning och apparater är placerade i den f.d. vaktmästarbostaden utanför kyrkogården. Schaktningarna in till kyrkobyggnaden utfördes 2008. Ledningsschaktet löper via grusgångar in i det gamla pannrummet i källaren under sakristian. Förutom varmvatten lades kallvatten, avlopp och el i schaktet. Den befintliga ångpannan i källaren med tillhörande installationer revs.

Från pannrummet löper värmerören ut till kyrkans olika delar. *Gravkoret* nås via äldre, bilade kanaler i väggpelarna samt i kanaler under korets kalkstensgolv. Befintliga ångdrivna värmare revs och ersattes av nya kamflänsradiatorer under fönstren i norr, söder och väster. De nya, smäckrare radiatorerna anpassades i längd efter fönsteröppningarna och placerades på ett mindre iögonfallande sätt vid fönsternischernas socklar mot kalkstensgolvet. I *långhuset* löper värmerören under det nya trägolvet, med avstickare till bänkarnas värmare.

2010-09-14 (JD).
Kanaler för det gamla värmesystemet gick bl.a. genom pelarnas baser.

2010-06-03. *Luckorna till källaren har fått en förbättrad isolering*

2010-06-03. *Ledningarna för det nya värmesystemet löper in från ett hål i trapploppets södra vägg. Hålet ligger under marknivå.*

2010-01-12. *Nya rör till gravkoret har dragits i de gamla kanalerna genom korts väggpelare.*

2009-12-01. *Detalj av vattenrören och bärlinan till långhusgolvet.*

2009-12-01. Läggning av golv i lånhusets södra del. Både golv och bärlinor är nya. Kopparrören för bänkvärmarnas till- respektive frånvatten löper i två slangar mellan de båda bärlinorna.

2009-09-14 (JD). Kalstensgolvet i gravkoret har tagits upp för ledningsdragnings.

2010-06-03. Ny kamflänsradiator monterad vid fönsternischen till gravkorets södra vägg. Kopparrören kommer att målas in i bakomliggande färg.

2010-06-03. Bänkvär-
mare monterad under
den nya bänksitsen.

El-teleanläggning

Kyrkans *belysning* har setts över och nya armaturer har monterats.

Kyrkans elsystem har förnyats med nya apparater och nytt kablage till nya och befintliga funktioner. Tomrör har lagts ner för framtida behov. En ny central har installerats i utrymmet under läktarens norra del. Även ljudanläggningen har setts över, med demontering av de gamla högtalarna och installation av en ny på pelaren vid södra korsarmen. Ett nytt manöverbord för belysning och ljudanläggning har utförts längst bak i det norra långhuskvarteret.

Kyrkans brandskydd har setts över, med ny larmanläggning, nödbelysningar och vägledande skyltar för utrymning. Ett nytt system för inbrottslarm har också installerats.

2010-06-03. Spotarmaturer på skena i gravkoret.

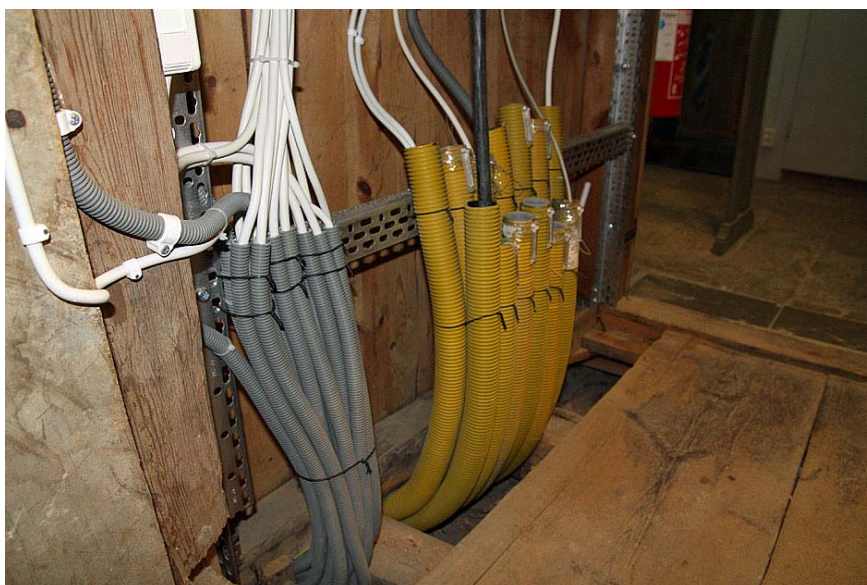
2010-06-03. Ny elcentral under läktaren.

2010-06-03. *ny LED-belysning på den södra sidoläktaren.*

2010-06-03. *Ny, väggmonterad plafondarmatur vid trappa till läktaren.*

2010-06-03. *Nytt elkablage till och från elcentralen under läktaren.*

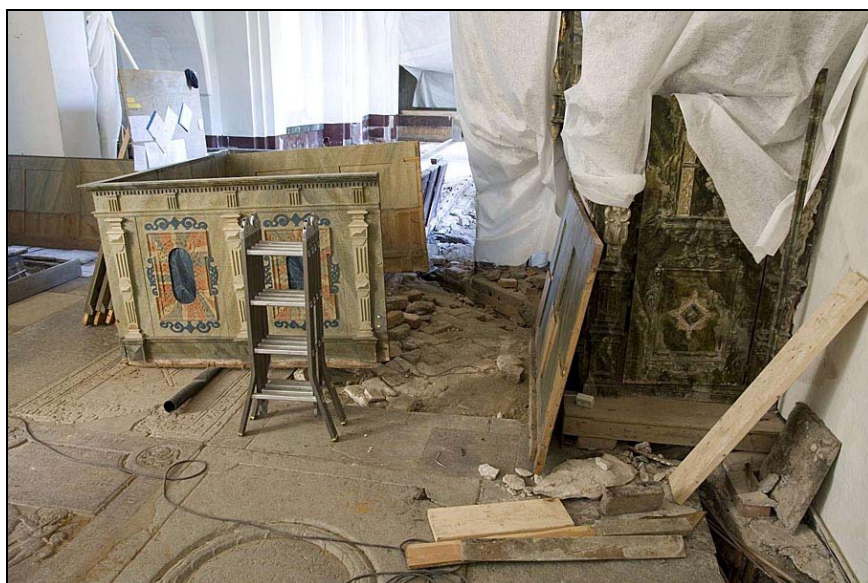
2010-06-03. Ny manöverpanel infälld i bänkskåp som avslutar långhus-kvarteren åt väster.

Predikstol

Vid restaureringen demonterades och flyttades herrskapsbänken som stod intill predikstolen, liksom omgivande delar av långhusets bänkkvarter. Under herrskapsbänken låg ett tegelgolv som demonterades. Därefter lades ett nytt kalkstensgolv. När bänkarna demonterades fattades delar av predikstolens inklädnad och det var också relativt omfattande skador i den befintliga inklädnaden. Trappan kläddes in med nytillverkad träskärm med speglar utförd på samma sätt som befintlig inklädnad och skador lagades med ilagningar. Efter justeringar och kompletteringar målades inklädnadens nya delar med en marmorering med samma utseende som befintliga delar.

2009-06-30 (JD). Predikstolen och de omgivande bänkarna innan restaureringen.

2009-08-21 (JD). Herrskapsbänkarna vid predikstolen under demontering.

2010-01-12. Predikstolens ljudtak under pågående restaurering.

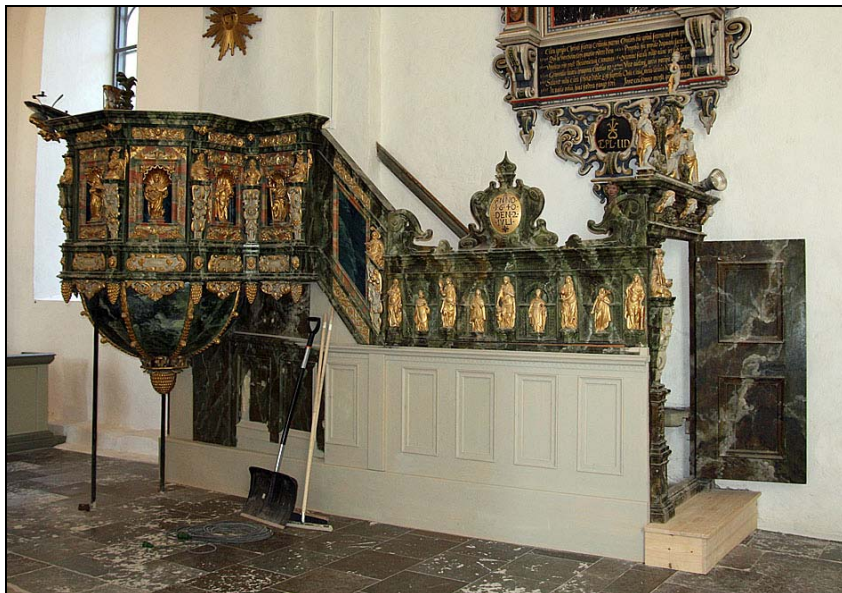
2010-02-09. Den nedre delen av predikstolens inklädnad hade relativt omfattande skador på delar som tidigare inte varit synliga.

2010-02-23 . Predikstolen efter demontering av bänkar och det gamla tegelgolvet. Ett nytt kalkstensgolv har lagts.

2010-04-13. Predikstolens inklädnad har lagats och kompletterats med spegelindelning och lister likt befintligt.

2010-04-27. Trälagningarna har grundmållats.

2010-06-03. Predikstolen efter avslutad restaurering. De nya delarna har marmorerats på samma sätt som äldre, bevarade delar av inklädnaden.

Kortrappa

2005 (JD). Kortrappan innan restaurering. Mot korets norra vägg sitter en misspyrdande kamflänsradiator. Kortrappan av trä tillkom troligen på 1920-talet.

2009-08-31 (JD). Träkortrappans anslutning till den medeltida korbänken, som delvis var inklädd..

2010-01-12. Den gamla korrappan i trä har sågats upp för installationsarbete.

2010-01-26. Den gamla träkorrappan har rivits.

2010-03-02. Blottlagt tegelmurverk efter rivning av den gamla korrappan

2010-03-02. Blottlagt tegelmurverk efter rivning av den gamla korttrappan

2010-04-13. Trappstegen i tegel har och rivits och murats på. Kalkstensgolvet nedanför och ovanför avsatsen har kompletterats med nya kalkstensplattor.

2010-06-03. Den nya korttrappan med kalkstensplattor på en konstruktion av järnsmide och stål har monterats.

Övrigt

2010-06-03. Korets medeltida skulpturer har fått nya, murade fundament.

2010-06-03. Demonterade bänksdelar förvaras i ett uthus intill kyrkan. Delarna kommer att få en bättre förvaring.

2010-06-03. *Norra korsarmens dörr har målats. Ytterdörren till vapenhuset har avslipats och strukits med Roslagsmahogny.*

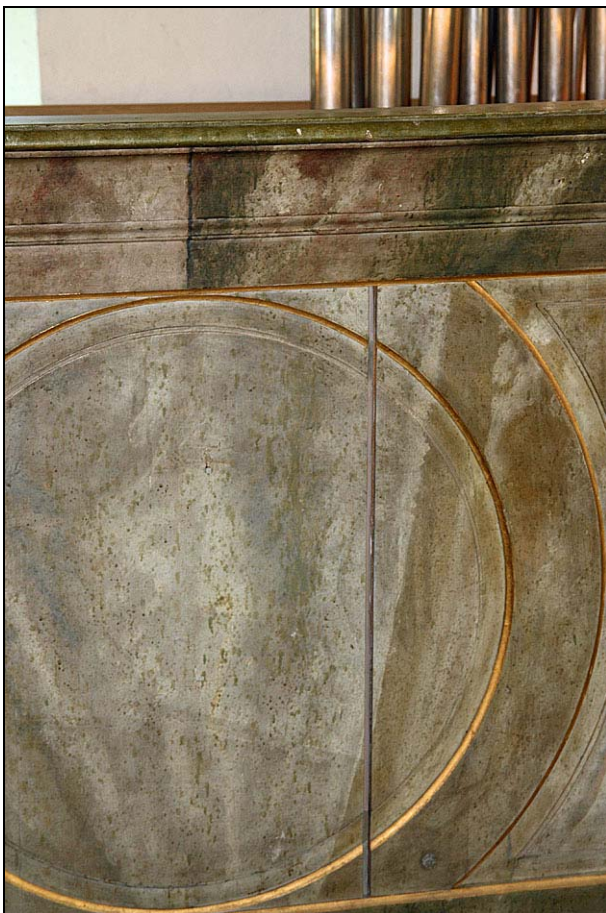
2010-06-03. *Sakristian har fått en ny frånluftsventil som leder in i den gamla skorstenspipan vid kyrkans östvägg.*

2010-06-03. Kyrkans fönsterbågar har renoverats. Beslag har målats med rostskyddsfärg Rustvaern. Glasen har kittats med linoljekitt av fabrikat Dana-lim och bågarna målats med Ottossons linolfärg. I arbetshandlingarna angavs att hål skulle borraras i ytterbågarna för att komma tillrätta med problem med kondens. Det beslutades att man istället skulle avvakta resultatet av bättre tätning av innerbågarna.

2010-06-03. Målad innerbåge.

2010-06-03. Glipa som löper genom läktarbarriärens medaljong har intonats för att inte vara så iögonenfallande.

Orgelfasaden och läktarbarriären har torrengrjorts genom dammsugning, panelborste och Wishab-svamp. Därefter har en varsam våtrengöring gjorts. Ett fåtal iögonenfallande skador har retuscherats med konstnärsakryl, liksom äldre, dåliga retuscher.

Läkterundertaket har målats med matt emulsionsfärg i samma färg som tidigare. Väggytor och luckor har målats med halvmatt linoljefärg.

2010-01-12. Kvarlämnad referensyta som visar valvytan innan respektive efter rengöring. De kalkavfärgade ytorna på väggar och valv har rengjorts med Wishab-svamp. Valven har även våtrengjorts.

Använda material

Använda material framgår av entreprenörernas dokumentation. I korthet har följande material använts:

Fönsterrenovering

linoljekitt Dana-lim
rostskyddsfärg Rustvaern
linoljefärg Ottossons
glas munblåst likt befintligt

Golv

Ölandskalksten Naturstenskompaniet

Putslagningar

platsblandat bruk på Maxit Murkalk E och naturgrus 0/2 mm

Målning

bröstning har kalkats med kalkfärg av Buttle restaureringskalk
väggar och valv har restuscherats av med intonad kalkfärg av Buttle restaureringskalk
fönsterbänkar har strukits med Wibo Emulsionsfärg
nya bänkar har grundstrukits med linoljefärg med zinkvitt, guldockra och oxidsvart, laserats med obränd Terra di Sienna i lasyrolja samt fernissats med Flügger Classic 25 halvmatt alkydoljefernissa
Nya gavlar har strållaserats till utseende likt äldre gavlar med pigmenten zinkvitt, grönjord, guldockra och oxidsvart.
Insidan av bänkgavlarna har ommålats med obränd Terra di Sienna, caput mortum, samt något vitt i samma färg som befintligt
Överliggare och socklar har överbehandlats med en blandning av linolja, halvmatt alkydoljefernissa och terpentin

Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten

Restaureringen har i sina väsentliga drag följt länsstyrelsens tillståndsbeslut från 2008. Bänkarnas utseende har detaljritats i ett senare skede och det utseende som kom till utförande presenterades under våren 2009. Större avvikelser och tillägg från arbetshandlingarna har godkänts genom speciella beslut av länsstyrelsen och efter samråd med antikvarisk kontrollant. Detta gäller nytt trägolv, brand- och inbrottslarm samt ny kortrappa.

Restaureringen har varit omfattande. Kyrkorummets tidigare karaktär har förändrats genom borttagning av bänkar och genom utglesning av långhusets bänkkvarter.

Omdaningen har skett med god arkitektonisk kvalitet. Långhuset har fått en ljus och luftig karaktär genom de nya bänkarna där den rödbruna laseringen tar upp färgtoner i de gamla bänkdörrarnas speglar och där bänkarna avslutas med ljusa, genombrutna gavlar en bit innan väggen. Genom bevarandet av de gamla bänkdörrarna och gavlarna och genom den skickligt utförda målningen av kompletterande delar hålls kvarteren samman och bibehåller trots förändringarna en stor del av sin äldre karaktär. I koret och gravkoret har fula och skrymmande värmeinstallationer ersatts av betydligt mindre iögonenfallande och mer anpassade installationer.

Arbetena har utförts med god omsorg om byggnadens kulturhistoriska värden. Inte minst målnings- och snickeriarbetena har skett med mycket högt hantverksmässigt kunnande.

Iakttagelser av kulturhistoriskt intresse

Oljemålning i Veckholms gamla prästgård.

En oljemålning som hänger i Veckholms gamla prästgård visar ett tidigare utseende i koret. Kvinnans klänning med tornyr och stråhatten med band tyder på att det kan vara 1870- eller 1880-talet. Målningen är troligen utförd strax innan restaureringen på 1880-talet. *Skranket* mot gravkoret är ca 120 cm högt och utfört med speglar. Det är målat med en ljus grönaktig marmorering med en mörkare överläggare. Spegelarna sträcker sig inte i skrankets hela höjd utan avslutas i nederdelen med ett listverk. *Kortrappan* ser ut att vara i kalksten och har efter vad det ser ut fyra eller fem flacka steg. *Herrskapsbänkarna* är på plats, med en avsats ner mot de lägre bänkarna i resten av långhuset. Det ser ut som om bänkarna är omålade eller målade i en träliknande färg. *Altarrundeln* med sitt knäfall är målat på samma sätt som skranket. Altaret har ett rött sammetsantependium med ett altarbrun i spets. Söder om altarrundeln finns en korbänk i liknande utförande som skranket.

Tavlan ger intressant information som möjligheter att tolka de observationer som gjorts under restaureringen.

Dagens skrank i gjutjärn tillkom troligen i samband med restaureringen på 1880- och 1890-talet. Det gamla korskranket har sannolikt återanvänts på annan plats, möjligen som fronter under läktaren. Skrankets bemålning har vissa likheter med

den marmorering som utfördes 1926 och det är möjligt att den har varit förebild eller inspirationskälla.

1770 lades kortappan om med sten och huggna stentrappor och det är förmodligen denna stentrappa som syns på målningen. Vid rivningen av trätrappan syntes tegelmurningar för den äldre kalkstenstrappan.

Under läktaren kunde man vid demontering av bänkinredning notera äldre färglager. Det äldsta lagret består av en kasettmålning i svart och vitt på en mörkbrun laserad botten. I kasettfälten finns en prickmålning i svart. Målningen får en tredimensionell och på håll illusorisk verkan genom de ljusa respektive mörka kantlinjerna. Penselspår i taket under läktaren tyder på att kasettmålningen finns även här. Målningen bör vara jämnårig med läktaren. Den ljus gråblå färgen som målats i ett tunt lager ovanför kasettmålningen tillhör ett senare skede och har en 1700-talskaraktär. Det är tänkbart att den målades i samband med byggandet av sidoläktarna 1772.

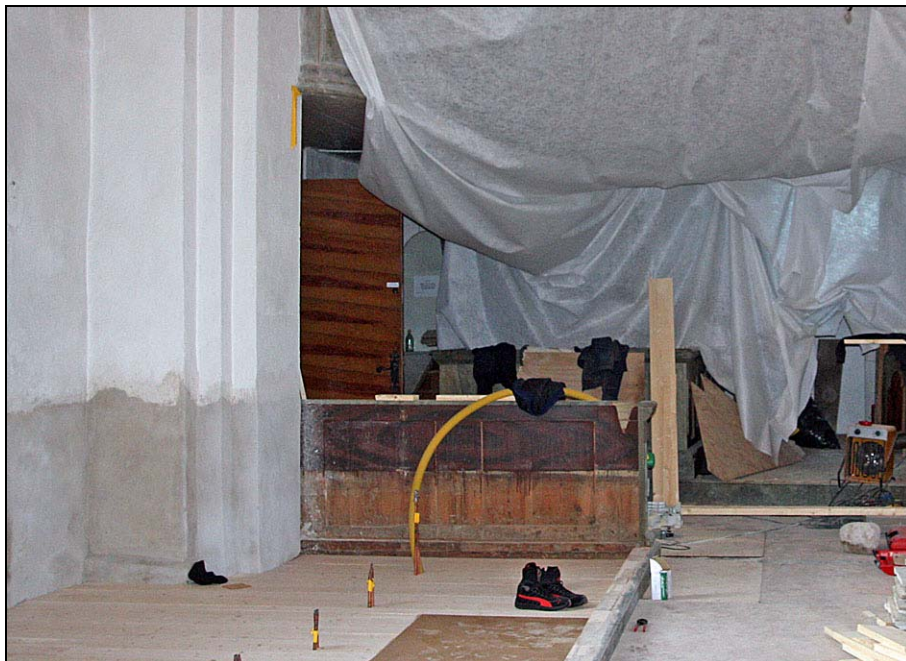
Fronten till den medeltida korbänken i ek är i den västra delen utförd i fur som patinerats och fernissats till samma utseende som de gamla delarna i ek. Skillnaderna mellan de olika träslagen syntes tydligt i frontens fotträ, som var kraftigt angripet av röta och insekter i delen av fur och i det närmaste opåverkad i delen av ek.

2010-02-23. Äldre kasettmålning under orgelläktaren som tidigare var dold av bänkar. Målningen får en tredimensionell verkan genom de vita och svarta kantlinjerna.

2010-02-23. Kassettmålningen fortsätter upp på väggen. Den ligger under den mahognyfärg som de gamla bänkarna var målade med, och också under en enfärgad ljus blågrå färg. Bänkinredningen som man ser spår av bör vara från samma tid som när den mahognyliktande färgen målades.

2009-12-01. Den gamla fronten längst bak i långhusets norra kvarter visar upp en kraftfull mahognymålning som återfanns även i övriga delar av bänkinredningen. Mahognyådringen kan ha tillkommit vid restaureringen på 1880-talet.

2010-06-03. På insidan av södra långhuskvartets bänkfrent åt öster hade det tidigare suttit ett skåp och ytan var omålad. Mycket tyder på att bänkinredningens inre var omålade åtminstone fram till 1880-talets restaurering. Denna front har inristat året 1673.

2010-06-03. Insida av dörr med målningen bevarad. Inskriptionen "1926" visar ett den enfärgade, mahognyliktande avfärgningen härrör från denna tid. Det framskrapade färglagret med året "1667" har en mer osäker tolkning.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2006-12-22 Länsstyrelsen: tillstånd till byte av uppvärmningssystem (1st dnr 433-12768)
- 2007-03-09 VVS-gruppen: förfrågningsunderlag värmesystem
- 2007-10-17 VVS-gruppen: beskrivning, konvertering av värmesystem
- 2008-01-09 Norman arkitektkontor AB: restaureringsförslag daterat 2007-11-30
- 2008-02-08 Upplandsmuseet: Angående förslag till invändig restaurering (dnr km 32/08)
- 2008-03-05 Norman arkitektkontor AB: reviderat restaureringsförslag
- 2008-03-06 Norman arkitektkontor AB: reviderat restaureringsförslag
- 2008-03-12 Norman arkitektkontor AB: fotobilaga, befintlig bänkinredning
- 2008-03-17 Länsstyrelsen: tillstånd till förändringar i Veckholms kyrka (dnr 433-1248-08)
- 2009-03-27 Norman arkitektkontor AB: ritningar på nya bänkar
- 2009-06-01 Norman Arkitektkontor AB: Förfrågningsunderlag Bygg
- 2009-08-21 Särskilda byggnadskommittén, Veckholm: Sammanträdesprotokoll
- 2009-08-24 Conecta Elkonsult: Förfrågningsunderlag el- och teleanläggning
- 2009-09-14 AB Oktabinn: Protokoll byggstartmöte
- 2009-10-02 Enköpingsposten: om tillverkning av ny bänkinredning
- 2009-10-06 AB Oktabinn: Protokoll bm 1
- 2009-10-12 Upplandsmuseet: angående renovering av trägolv (um dnr km 751/09)
- 2009-10-13 Upplandsmuseet: offert, antikvarisk kontroll (um dnr 756/09)
- 2009-10-19 Länsstyrelsen: tillstånd till läggning av nytt trägolv (dnr 433-12298-09)
- 2009-10-20 AB Oktabinn: Protokoll bm 2

2009-11-09 AB Oktabinn: Protokoll bm 3

2009-11-17 AB Oktabinn: Protokoll bm 4

2009-12-01 AB Oktabinn: Protokoll bm 5

2009-12-07 Norman Arkitektkontor ab: ny kortrappa

2009-12-10 Briab AB: Brandskyddsbeskrivning

2010-01-12 AB Oktabinn: Protokoll bm 6

2010-01-27 K. Fredrikssons Måleri AB: förslag till ytskiktsöversyn av orgelfasad, sidor samt läktarbarriär

2010-01-29 AB Oktabinn: Protokoll bm 7

2010-02-09 AB Oktabinn: Protokoll bm 8

2010-02-11 Enköpings snickeri AB: förslag på inklädnad av predikstolen

2010-02-19 Länsstyrelsen: tillstånd för ny kortrappa (lst dnr 433-784-10, um dnr 133/10)

2010-03-02 AB Oktabinn: Protokoll bm 9

2010-03-25 Geostatik AB: ritning kortrappa

2010-04-15 AB Oktabinn: Protokoll bm 12

2010-04-20 Geostatik AB: ritning kortrappa

2010-04-27 Veckholms pastorat: inbjudan till invigning

2010-05-03 AB Oktabinn: Protokoll bm 13

2010-05-04 Upplandsmuseet: angående installation av larm (um dnr km 333/10)

2010-05-17 AB Oktabinn: Protokoll bm 14

2010-05-27 Länsstyrelsen: tillstånd för installation av brandlarm (lst dnr 432-2228-10, um dnr km 379/10)

2010-06 K. Fredrikssons Måleri AB: Rapport från utförda ytskiktsbehand-
lingar

2010-06 K. Fredrikssons Måleri AB: Skötselråd för målningsbehandlade ytor

2010-06-11 Husrestauratören Bygg & Måleri i Uppland AB: Egenkontroll –
Veckholms kyrka

